

Петдесет факли пламтят

ЮБИЛЕЕН
ВЕСТНИК
ИЗДАВА
ГК на БКП
гр. ЕЛЕНА
21 декември 1968 г.

Петдесет факли в ръцете ни греят — петдесет ярни слънца.
Партийно, родна, за теб днес пеят нашите млади сърца!

Пейт и гордите родни Балкани песни за славните дни.
Партийно, майко, на радостта ни поздравот от нас приеми.

Ти — дъщеря на Октомври — поведе селмите в тежката бран,
в мрака посочи им път за победа — и пътя — с успех увечея!

С твоята стоманена вяра загина Младен в последния бой.
Знае за нас са, за род и Родина и Чою, и Тинко и Вечвой.

Витка след битка — напред и нагоре!
Родният град и села бързо израства, и горди са хората — думите значат дела!

ЦЕНА 5 ст.

Никола ГЕНОВСКИ

ПРОЛЕТАРИИ ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ, СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

ПО ВЕРЕН ПЪТ

50 ГОДИНИ

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ-ЕЛЕНА

ПОЛОВИН ВЕК В ПЪРВИТЕ РЕДИЦИ

Трудещите се от Елена тържествено отбелязват 50-годишния юбилей на своя ообен авангард — Градската партийна организация. Едновременно с това се навършват 60 години от както изградената през 1905 г. учителска социалдемократическа група респективно съвпаде с колебанията си и застава на твърди партийни позиции.

Това са две важни събития в живота на оруденото население на града и балканският край, ставащи в началото на нашия век. Те са потвърждение на факта, че богатите възрожденски традиции в национално-освободителната борба на Елена не заглъхват след освобождението, а пламват с нова сила и придобиват нов размах и съдържание.

Настъпните социално-икономически преобразования след Освобождението предизвикали бърз упадък на занаятчиството в града. Бедните селяни, които закупили чорбаджийски имоти, скоро били разорени. Голяма част от населението на Еленския край останало без препитание, посто пъти на гурбачиството. Представителите на зародилата се буржоазия — лихвари, гърбаци, предприемачи — трупаха богатства от експлоатацията на пролетаризиратите се занаятчии и селяни.

Този процес на класово разслоение създал почва за възникването и разпространението на социалистическите идеи в Елена и Еленския край. Още в периода 1888—1894 година в окоплетката на читалище „Напредък“ в града провикват гласа със социалистическо съдържание. Между тях са и „Манифест на комунистическата партия“ на Маркс и Енгелс, „Що е социализъм“ и много други книги.

В ранните си години редица представители на интелектуалната в Елена като Петко Ю. Тодоров, Иван Кирпоров, Никола Радивоев и др. стават привърженици и пропагандисти на социализма. Първите двама сътрудничат на Димитър Благоев в списание „Ново време“, а Радивоев помества през 1901 год. статия в ленинската „Искра“.

За проникването на социалистическата пропаганда в Елена и наличието на оформени социалисти по това време говори изпратената телеграма до Втория конгрес на БРСДП в 1892 година, телеграмата изпратена до Централния комитет по случай Първи май 1899 година и др.

Носители на социалистическите идеи, както навсякъде по това време, така и в Елена били представители на интелектуалната и главно учителите. През 1904 година няколко учители от Еленско образували социалистически кръжок. През септември 1905 година 9 участници в кръжочка

образували учителска социалдемократическа група. В началото на своето съществуване групата попада под влиянието на анархолибералното течение, но от февруари 1908 година в състав от 6 члена групата застава твърдо на позициите на партията. В нея влизат един от първите разпространители на социализма сред учителството: Александър Иванов, Димитър Стояков, Никола Георгиев (Любазата), Стефан Д. Даскалов, Борис Радославов, Коляка Вайджана. Избрано било ръководство на групата със секретар Кирпоров Александър Иванов.

През своето продължително съществуване до 1923 година учителската социалдемократическа група нараства до 32 души, развива богата и разнообразна дейност и завоюва голямо влияние не само сред учителите, но и сред трудовите хора в Еленска околия. Като участва активно в политическия живот през този период групата фактически изпълнявала ролята на околийско партийно ръководство.

През периода на продължителните войни 1912—1918 година положението на населението в Еленско силно се влошава. Отгласът на Великата октомврийска социалистическа революция се почувствува и в Еленския край. През 1917 година се създава младежко комунистическо дружество „Клард Либкнехт“ в града под ръководството на Иордан Грънчаров. През първата половина на н. юнември 1918 година в гр. Елена била основана организация на БРСДП (т. с.). В състава ѝ влизали 17 души. За секретар-касиер бил избран Стефан Цонев.

Елена по това време е заподнала в икономическо отношение балканско градче. Основна опора на партийната организация са прогресивните среди на местната интелектуална и занаятчишката работници. Поради липсата на промишлен пролетариат революционната борба не приела характер на масови стачки, демонстрации и др. Но еленската партийна организация дава достоен принос в борбата и запаса светли страници в своята история.

В общинските избори през 1919 година тя участва със своя листа и успява да прокара за общински съветници двама свои кандидати — Стефан Цонев и Стоян Трифанов и за училищен настоятел Стоян П. Агов. Същите провеждат в общината решение за снабдяване на бедните с жито на достъпни цени.

По време на транспортната стачка в Елена стачкуват телеграфопощенските работници под ръководството на члена на партийната организация Васил Николов.

Тържествено било организирано на Първи май 1920 година със събиране, манифестация и вечеринка. Под ръко-

водството на партийната организация се провежда активна политическа дейност. На организирани партийни и публични събирания, освен местните ръководители излизали с доклади и Върбан Ангелов, Никола Габровски, Васил Манриков, Трифон Саралев и др. Широко разпространение е получил партийният и прогресивен печат — 1919—20 година в Елена са разпространявани 80 броя „Работнически вестник“, 10 броя „Ново време“, 10 бр. „Червен смилх“ и други.

Успешно е организирана и проведена акцията за събиране помощи за гладуващите в Поволжето съветски брати. През комисион, които обхождат домовете, организирани забави, изнасят на песни и др. форми били събирани за този фонд около 2000 лв.

Еленската партийна организация поддържа връзки с другите партийни организации в околията и нейното ръководство фактически изпълнявало функциите на Околийски комитет при провеждането на общите мероприятия в Еленска околия.

След потушаване на Септемврийското въстание 1923 година и забравяне на партийната настоява известно отслабване дейността на партийната организация. Но влиянието на партията в града и района не намалявало. Здравите партийни и младежки сили полагаат усилия за създаване нови организационни форми на работа. През 1929 година на местността „Стаяна сирена“ край града се създава организация на РМС, в която влизат прогресивни занаятчишки работници и учители от старейското и стопанско училище. На следващата година се награжда и организация на Работническата партия, която овлава борбата на трудещите се против капиталистическата експлоатация.

След възприемане новина курс на партията от VI пленум на ЦК през 1936 год. партийната организация взема мерки за сплотяване широко в народния маси под знамето на народния фронт против на стивания фашизъм.

Една от главните насоки в нейната работа през този период е навлизането на партийни членове в ръководствата на масовите организации. Активна политическа борба се развива във връзка с избирателно ръководството на читалище „Напредък“. Изпратените там хора провеждат прогресивна културно-просветна дейност. Представители на партията работят също в ръководствата на Потребителска кооперация, Занаятчишкото сдружение, туристическото дружество, учителската професия и др.

Настъпна неспокойната 1939 година. Борбата на партията и народа навлиза в своя репавач етап. Партийните и

ремсови кадри в Елена умело съчетават нелегалната и легална работа. Ръководството на партийната организация в града със секретар Иордан Чукански, както и преди продължава да изпълнява функциите на районен комитет. Засилва се влиянието на РМС сред занаятчишката и учащата се младеж. Районният комитет на РМС се ръководи от Димитър Вълчаров.

Партийната и ремсова организации поддържат през това време редовни връзки с Окръжния комитет чрез Димитър Долгергов (Клеския) и чрез Килифареве. По указание на Окръжния комитет се провеждат нелегални конференции за обсъждане състоянието на работата и поставяне на нови задачи. През 1943 година секретар на Районния комитет става Марко Марков, а негов заместник Христо Станев (Младен).

През суровите дни на възрождената борба против фашизма в Елена и околията се изгражда ятарши мрежа. Създават се нелегални партийни, устройват се явки и тайни срещи. Над 80 къщи в Еленска околия гостопривно отварят вратите си за народните борци.

По решение на Окръжния комитет на партията в края на м. юни 1944 година се формира Еленската партизанска чета като съставна част от Горноорудийския партизански отряд. През м. август тя се прехвърля в Еленския балкан. Подпомогната от партизаните организации и населението четата развива активна бойна и политическа дейност. За кратко време се провеждат партизански акции в Чакали, Костел Божевци, Войковци, Кожух, Мийковци. Навсякъде партизаните са посрещани с радост и въздушевение. В четата се включват нови борци и тя нараства до 54 души.

На 7 септември 1944 година при с. Константин става последната битка на партизаните с жандармерията. В това тежко сражение паднаха 6 верни народни синове начело с политкомисаря Пенчо Цонев (Мойсей). Свободата огря над Еленския край откръвява на.

В жестока борба против фашизма населението на Елена и района даде скъпи жертви: Иван Миланов, Георги Еленски, Стоян Костадинов (Чою), Христо Станев (Младен), Стефан Петков (Алекси), Стефан Йончев (Вечвой), Иван Катчев (Тинко). Времето никога няма да заличи от съзнанието на признателните поколения техния подвиг. Най-вече вярваме на камбанарията на гимназията, да се развива и разпалва по-силно комунистическите идеи в сърцата на прогресивните граждани.

Хр. СТАНЕВ
секретар на ГК на БКП
гр. Елена

ПОЛКЪТ, в който служех след поражението на България през Първата световна война, се изтегли последен от Южния фронт.

На 4. X. 1918 година пристигнахме в Кюстендил. Тук научихме, че войничкото въстание е потушено. Буржоазията и монархизмът след като преживяха смъртен страх, успяха да отбият първия удар, но борбата на народните маси продължаваше.

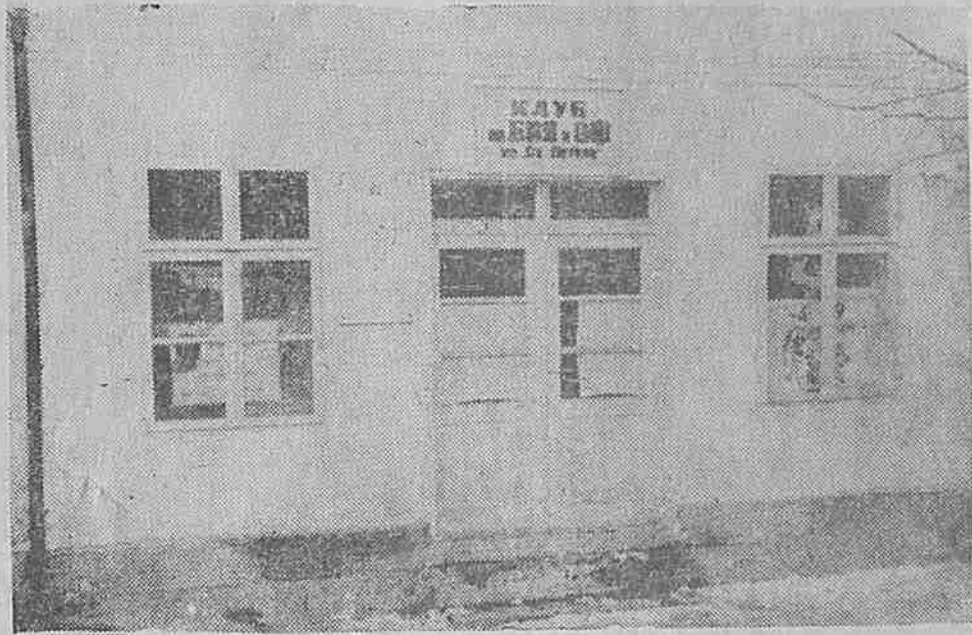
От Кюстендил ни препратиха в Плевен. Първото нещо, което ми направи силно впечатление в града, беше масовата

ПЪРВАТА СЪТПКА

нието. Това създаваше благоприятни условия за разгертене на борбата.

За революционния подем влияние оказваха и някои външно политически събития, най-силно от които беше влиянието на Октомврийската революция. Борбата на руските работници и селяни срещу възрешната и външна контрареволуция ги вдъхновяваше на борба против капитализма и у нас.

След няколко дни отидох в града Група от 4—5 другари, щом ме видяха, със задоволство ми разказваха, че моето пристигане в града е твърде навреме, тъй като все повече напзрявали условията за образуване на социалдемократическа организация (т. с.). От разговора разбрах, че има повече от 15—20 души желаещи да се включат в нея. Другарите ме уведомиха, че вече са прове-

Съдаковото кафене, в което през 1918 година е образувана партийната организация гр. Елена.

смертност сред населението. Икономическото положение в страната бе крайно — тежко. Изпелваха хранителни продукти. Хлебната дажба бе движена от 200 до 300 грама. Силно растеше съкътлността. Спекуляцията и безработицата се шпехра навсякъде.

Положението се отеклявяше още повече от окупацията на страната и от задържането на повече от 100 хиляди български заложници от Съглас-

На 31 октомври 1918 година бях демобилизиран. У дома, в махала Долина Генови, пристигнах в първите дни на ноември. От тара Горна Орхонича пътувах пеш и в къщи пристигнах през нощта. Намерих домашните си на легло. Болни от испанската болест. Майка ми, която бе починала кризата пълноком дойде да ми отвори, а брат ми Георги не бе в състояние да става.

дене две събирания, на които Коста Минков е говорил по въпросите на вътрешното и външно положение. Разбрах, че събираната са проведени в къщата на Милан Минчев. С възхновение ми разказаха и за проведена на Димитровден митинг, на който Коста Минков от импровизирана трибуна на площада произнесе реч относно амнистията и освобождението на заложниците. Речта е привлякла вниманието на нелия сбор и предизвика бурно одобрение от страна на всички присъстващи.

На края на разговора се договорихме в най-скоро време да проведем среща с всички желаещи и да образуваме организацията.

Трябваше да спомена, че още от 1910 година аз членувах в учителската социалдемократическа организация. А запознанството ми с марксизма става в Шумен, когато учех в Педагогическото училище. С някои от посочените другари бяхме съвдийчили от по-рано и това улесни образуването на организацията.

При нова среща с Коста Минков, Христо Николов, Коста Н. Колев, Иван Георгиев, Иван Н. Колев и др. обсъдихме този въпрос и решихме да поснем покана за събиране. На нея се отозваха 17 души: Коста Минков, Иван Н. Колев, Христо Николов, Коста Н. Колев, Иван Георгиев, Христо Маринов Гугев, Цоню Н. Джурев, Тодор П. Агов, Стойко Или, Боджиднев, Мара Николова и др. Събрахме се в Съдаковото кафе и след обстойно обсъждане на въпроса за необходимостта от партийна организация единодушно решихме да положим основите на такава. По този начин в първата половина на м. ноември 1918 година бе образувана първата социалдемократическа (т. с.) организация в Елена. За секретар на организацията бях избран аз. Тъкво останах до м. юли 1920 година, когато ми се наложи да се откажа от секретарството, понеже преминах на държавна служба — стагнах учител в махала Първеници. Първоначално събиранията проведяхме в Съдаковото кафе. По-късно в гостилницата на Георги Иванов Къчев, която се помещаваше в къщата на Христо Вечвой (на площад „Хр. Ботев“), а след това в кафене „Чучур“ (от края на 1918 до края средата на 1922 година).

Организацията постепенно на разтвяха. Кандидати за партийни членове имаше много, но ние се въздържахме от масово приемане. Към края на 1918 година тя наброяваше 25—30 члена.

Работехме при твърде тежки условия. Изпелваше работническо заветчийски съвет, а в околията махали и села дребните селски стопани. Силно беше влиянието на народните и на другите политически партии, които се стремеха да унищожат нашата организация. Но тя се оказа козметелна опрех за тях.

Елена ПЕЛТЕРОВА
биша партизанка от Еленската чета

ТАКА СЕ СЛОЖИ НАЧАЛОТО

През 1929 година в Блъсковци се завръщат Георги Христов Еленски — изключен от Морското училище — Варна, и Тодор Стоянов — студент, принудително посетен от София. Те се свързват с Първа Чуканска и Чою Неевски и подемат инициативата за създаване на организация на РМС в града. Набелязват няколко младежи, включително и мене, и започват подготовителна работа за организационето на учредителната сбирка.

В един хубав пролетен ден на 1929 година Чою Неевски е мандолина в ръка и още 7 младежи, предимно занаятчишки работници, излякохме на пътя за Блъсковци. Трябваше да направим всички възможни, за да не допуснем полицаята да разбере за нашата сбирка. Затова тръгнахме към местността „Пухлена“, след това завихме нагоре към „Клеячата“, пресичахме дерето и

отново излякохме на Блъсковското шосе. През „Енчовци“ се насочихме към „Стаяна сирена“. Сбирката трябва да се проведе на тази местност, защото от там имаше видимост по всички посо-

Група ремсници от Елена — 1929 година

ки и нямаше опасност от изнечиди. Не след дълго на уреченото място дойдоха Георги Еленски, брат ми Димитър и Христо Стойков от Блъсковци. Пристигна и Иордан Чукански с още 5—6 девойки

от Стопанското училище, които бяха минали през лозята покрай Горни Чукани.

Всички се събрахме в седлошната, а Чою остана да наблюдава. Разгледахме изпратените от София материали и указания за работата на ремсовите организации. След кратки разсъждения решихме да образуваме организация, на секретар на която определихме Иордан Чукански, организатор — Чою Неевски, а мене натовариха с разпространението на печатните материали. Такъв аз получавах преди всичко от Чукански, които предавах на определен другари и след това отново събирах и връщах на Чукански или Чою.

Така отново възродихме работата на младежкото дружество, което от 1917 година постави началото на организирана младежка дейност.

Коста Василев

(Следва на 2 стр.)